

In hoeverre werkt jeugdreclassering ook écht volgens de nieuwe methodiek?

Jeugdreclassering in beweging

Joost van den Tillaart en Maartje Timmermans
Regioplan Beleidsonderzoek

Jeugdreclasseerders zijn overwegend positief over de nieuwe werkwijze in de jeugdreclassering. Het draagt volgens hen bij aan meer professionaliteit én uniformiteit. Maar in hoeverre werken de jeugdreclasseerders écht volgens de nieuwe methodiek? Kunnen we eigenlijk wel spreken van een uniforme werkwijze?

Dossieronderzoek

Het Handboek Methode Jeugdreclassering schrijft een aantal stappen voor, die in elk begeleidingstraject moeten worden doorlopen. Deze stappen worden vastgelegd in rapportageformulieren. Dat moet niet alleen gebeuren omdat het

Handboek dat voorschrijft, het vormt ook een belangrijke basis voor beslissingen en handelingen die door bijvoorbeeld de officier van justitie worden genomen. Enkele voorbeelden zijn het Plan van Aanpak, de Tussentijdse Evaluatie, de Afsluitrapportage en de Negatieve Terugmelding.

In de procesevaluatie van het Handboek in opdracht van het WODC zijn in totaal honderd dossiers van jongeren bij negen Bureaus Jeugdzorg, verspreid door het hele land, bestudeerd. De dossiers hadden zowel betrekking op korte jeugdreclassering trajecten (minder dan negen maanden) als middellange (9 tot en met 18 maanden) en langdurige jeugdreclassering trajecten (meer dan 18 maanden). Ook zijn er vijftien dossiers bestudeerd van trajecten die op het moment van onderzoek nog liepen.

De dossiers werden altijd samen met de jeugdreclasseerder die de jongere in kwestie had begeleid, doorgenomen. Om de dossiers systematisch op een aantal aspecten te bekijken, is gebruik gemaakt van een checklist, gebaseerd op de standaard rapportageformulieren. Om een voorbeeld te geven: in het Plan van Aanpak wordt gevraagd wat de beperkingen van de jongere en zijn omgeving zijn. Op de checklist werd dan door de onderzoeker ingevuld of de jeugdreclasseerder deze vraag had beantwoord op

het formulier (en dus daadwerkelijk had behandeld). Wat laten de resultaten op hoofdlijnen zien?

Recidive en criminogene factoren

Bij het begin van een jeugdreclasseringstraject zijn er twee belangrijke uitgangspunten, die van belang geacht worden bij de beoogde gedragsverandering. Ten eerste moet er een inschatting worden gemaakt van de kans dat de jongere opnieuw delictgedrag of structureel schoolverzuim vertoont (recidiverisico). Ten tweede worden de veranderbare criminogene factoren (de eigenschappen die het delictgedrag veroorzaken en beïnvloedbaar zijn) benoemd.

In negen op de tien gevallen werd inderdaad het recidiverisico ingeschat door de jeugdreclasseerders. Tegelijkertijd bleek dat het risico niet in alle gevallen was berekend aan de hand van het risicotaxatie-instrument dat hiervoor is bedoeld. In veel gevallen lichtten jeugdreclasseerders toe, dat dit niet is gedaan, omdat het om een schoolverzuimzaak ging, waarin het instrument volgens hen niet goed bruikbaar is.

Criminogene factoren werden in bijna acht op de tien dossiers benoemd. Aangezien de criminogene factoren het kernpunt vormen van de nieuwe methodiek, is het opmerkelijk dat zij niet in alle dossiers werden geëxpliciteerd. De

'Het Kind Eerst' biedt in het huidige en de vorige twee nummers ruimte voor een drieluik: artikelen over de werkwijze in de jeugdreclassering. De jeugdreclassering is een organisatie die volop in beweging is. Een nieuwe 'evidence-based' methodiek die sinds 2007 in gebruik is, moet ervoor zorgen dat de begeleiding van criminele minderjarigen effectiever, uniformer en professioneler wordt dan voorheen. Regioplan Beleidsonderzoek voerde in 2009 een procesevaluatie uit van deze methodiek, het Handboek Methode Jeugdreclassering, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC). In de twee vorige artikelen kwamen de nieuwe werkwijze, de belangrijkste verschillen met de vroegere werkwijze en de visie van jeugdreclasseerders en ketenpartners op het Handboek aan bod. Het is tijd voor een reality-check: in hoeverre werkt jeugdreclassering ook écht volgens de nieuwe methodiek?

bij de grotere bureaus significant vaker wordt gebruikt dan bij de kleinere bureaus. Ook het vaststellen van de leerstijl van de jongere wordt vaker bij de grotere instellingen gedaan. Een derde verschil is het percentage van onderzochte dossiers waarin een afsluitrapportage (ter afsluiting van het traject) wordt opgesteld. Ook dit wordt vaker in grotere instellingen gedaan dan in kleinere instellingen. Hoewel op de andere onderdelen geen verschillen tussen dossiers van grote en kleinere instellingen werden gevonden, lijkt het erop dat de grotere instellingen op het moment van onderzoek iets verder waren met de invoering van de nieuwe methodiek dan de kleinere instellingen.

Uniforme dossiers?

Uit het dossieronderzoek blijkt dat de dossiers bij de jeugdreclassering vaak dezelfde opbouw hebben. Dat komt deels doordat het Handboek Methode Jeugdreclassering voorziet in een aantal standaard rapportageformulieren. Maar ook doordat jeugdreclasseerders de nieuwe methodiek in de meerderheid van de onderzochte dossiers daadwerkelijk toepassen. Aan de andere kant bleek, dat de standaard formulieren door sommige instellingen naar eigen inzicht is aangepast. Hoewel de vaakgenoemde reden, het verhogen van de gebruiksvriendelijkheid, voorstelbaar is, zou het beter zijn als aanpassingen centraal worden doorgevoerd zodat de uniformiteit gehandhaafd blijft. Daarnaast heeft het dossieronderzoek laten zien dat het Handboek en de formulieren, in

Het handboek zegt:
gezamenlijke maaltijd
met vork en mes

één van de negen betrokken instellingen helemaal niet werd gebruikt.

Wat leert de reality-check?

De grondige blik op een honderdtal dossiers bij de jeugdreclassering toont aan dat de negen instellingen in dit onderzoek grote delen van de nieuwe methodiek toepassen in de begeleidingstrajecten. De kernpunten van de methodiek, zoals het vaststellen van criminogene factoren, het inschatten van de risico's, het bepalen van de responsiviteit van de jongere en de eindevaluatie worden in belangrijke mate gevolgd. Toch zijn er ook onderdelen waar nog verbetering nodig is. Het risicotaxatie-instrument wordt te weinig gebruikt bij het inschatten van het recidiverisico en tussentijdse evaluaties worden vaak geheel achterwege gelaten. Het totaalplaatje laat echter al een veel uniformer beeld zien dan een aantal jaren geleden, zo blijkt uit een vergelijking met eerder onderzoek van het WODC.

Algehele conclusie

De algehele conclusie van deze procesevaluatie is dat de implementatie van het handboek, en daarmee de nieuwe methode, op de meeste onderdelen zeker geslaagd is. Dit baseren we op de hoofdbevindingen, die in dit drieluik werden besproken: het handboek wordt in gevorderde mate gevolgd en toegepast, het belang van uniform en professioneel werken wordt ingezien en het Handboek draagt naar zeggen van de jeugdreclasseerders bij aan de uniformiteit binnen en professionaliteit van de jeugdreclassering. Tot slot blijven de (positieve) veranderingen in de werkwijze van jeugdreclassering niet onopgemerkt door de ketenpartners die baat hebben bij een goede verslaglegging van het jeugdreclasseringstraject van jongeren. Nu de procesevaluatie is voltooid, dient de volgende vraag zich aan: is de methode van het Handboek Methode Jeugdreclassering effectief in het verminderen van de recidive van jongeren die in aanraking zijn geweest met justitie? Verdergaand onderzoek is nodig om deze vraag te kunnen beantwoorden.

Werken volgens de methode

In drie opeenvolgende nummers van 'Het Kind Eerst' werd aandacht besteed aan de nieuwe werkwijze van de jeugdreclassering. De artikelen zijn gebaseerd op het onderzoek van Regioplan Beleidsonderzoek. Bent u benieuwd naar het hele onderzoeksrapport, met daarin onder andere ook de beoordeling van andere aspecten van de dossiers? U kunt het rapport 'Werken volgens de methode' downloaden op onze website www.regioplan.nl.

Het handboek zegt:
vertel het verhaal
goed en opnieuw